

Anna Kunová
červen 2021

PŘÍNOSY SOCIÁLNÍHO BYDLENÍ PRO OBCE

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Agentura
pro sociální začleňování

MINISTERSTVO
PRO MÍSTNÍ
ROZVOJ ČR

Tento materiál vznikl za finanční podpory Evropského sociálního fondu prostřednictvím Operačního programu Zaměstnanost v rámci projektu „Agentura pro sociální začleňování jako inovační aktér politiky sociálního začleňování“, registrační číslo projektu: CZ.03.3.X/0.0/0.0/15_018/0006191

PŘÍNOSY SOCIÁLNÍHO BYDLENÍ PRO OBCE

1.	Úvod	3
1.1.	Účel dokumentu	3
1.2.	Sociální a dostupné bydlení	3
1.3.	Přínosy sociálního bydlení	4
2.	Přínosy poskytování sociálního bydlení na obecní úrovni	7
2.1.	Efektivnější sociální práce	7
2.2.	Znovusjednocení rodin	12
2.3.	Lepší podmínky pro zdravý vývoj dětí	13
2.4.	Podpora dobrých sousedských vztahů	15
2.5.	Závěr	16
	Zdroje	17

1. Úvod

1.1. Účel dokumentu

O sociálním a dostupném bydlení vzniká množství dokumentů, které dokládají jeho potřebnost, efektivnost při řešení problémů cílových skupin a také úspory z veřejných financí na celostátní úrovni. Méně se však zdůrazňuje fakt, že z podpory dostupného a sociálního bydlení na svém území mohou výrazně profitovat i obce. Účelem tohoto textu je proto představit hlavní výhody, které poskytování sociálního a dostupného bydlení přináší na obecní úrovni.

V dokumentu vycházíme zejména ze zkušeností obcí, které sociální bydlení na svém území zaváděly, a z evaluačních zpráv jejich projektů. Dokument byl vypracován zejména s ohledem na obce v Královéhradeckém, Libereckém a Olomouckém kraji v rámci projektu *Agentura pro sociální začleňování jako inovační aktér politiky sociálního začleňování*. Představené výhody však mají obecnější platnost a mohou být využity k diskusi i v jiných regionech.

1.2. Sociální a dostupné bydlení

Sociálním bydlením se obvykle rozumí bydlení poskytované osobám v bytové nouzi a lidem, kteří jsou touto nouzí bezprostředně ohroženi, včetně lidí, kteří musí vynakládat na bydlení nepřiměřenou část svých příjmů. Sociální bydlení je poskytováno ve standardních zkolaudovaných bytech za specifických smluvních podmínek a je propojeno s poskytováním sociálních služeb nájemníkům. Sociální byty jsou nájemníkům přidělovány nejčastěji na základě posouzení jejich bytové nouze a dalších okolností, např. zdravotního stavu, věku, rodinné situace, počtu dětí a socioekonomické situace. Zajištění sociálního bydlení je nezbytnou součástí účinných intervencí sociálního začleňování.

Dostupné bydlení oproti tomu označuje bydlení dosažitelné pro širší vrstvy obyvatel, kteří sice bezprostředně nečelí bytové nouzi, ale jejichž možnosti

důstojného bydlení jsou na komerčním trhu omezené. Zpravidla se jedná o mladé lidi, rodiny s dětmi a seniory. V rámci dostupného bydlení bývají byty pronajímány na dlouhodobé bázi bez propojení se sociálními službami.

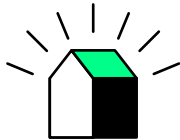
Obce jsou ze zákona (128/2000 Sb. Zákon o obcích) povinny uspokojovat potřeby svých občanů v oblasti bydlení. V současné době však není povinnost poskytovat sociální ani dostupné bydlení v žádném zákoně výslovně stanovena.

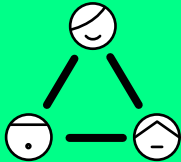

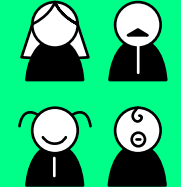

1.3. Přínosy sociálního bydlení

Sociální bydlení se soustavně ukazuje jako jeden z nástrojů systémového řešení krize bydlení a také jako efektivní pomoc ohroženým skupinám obyvatel. Kromě zřejmých přínosů v oblasti samotné bytové situace se u členů zabydlených domácností zlepšuje jejich sociální i ekonomická situace a zdravotní stav. Stabilita bydlení působí příznivě i na děti a širší okolí (např. vede ke zlepšení sousedských vztahů). **Tabulka 1** představuje vybrané, statisticky signifikantní dopady, doložené ve dvou podrobných evaluačních zprávách – *Závěrečné evaluační zprávě projektu Rapid Re-Housing v Brně z roku 2018¹* a *Výzkumné zprávě k pilotním projektům podpory sociálního bydlení MPSV z roku 2021²*. Další pozitivní dopady dokumentují jiné zprávy (např. *Srovnání nákladů na bydlení v azylových domech a v bytech systému sociálního bydlení z roku 2017³*). Pozitivní dopady sociálního bydlení lze pozorovat u různých programů (hodnocené projekty probíhaly v různých městech, používaly různorodou metodiku a byly hodnoceny odlišnými způsoby).

Většina uvedených dopadů se týká přímo zabydlených osob, případně jejich dětí a jiných členů rodiny. U některých můžeme vidět, že se také dotýkají úspor ze státního rozpočtu (např. pokles využívání lékařské péče a náhradní rodinné péče u dětí). Následující kapitoly podrobněji rozebírají ty z dopadů, které se nějakým způsobem dotýkají také života v obci.

TABULKA 1: VYBRANÉ DOPADY SOCIÁLNÍHO BYDLENÍ UVEDENÉ V AKTUÁLNÍCH EVALUAČNÍCH ZPRÁVÁCH

 <p>KVALITA BYDLENÍ</p>	<p>VÝZKUMNÁ ZPRÁVA PILOTNÍHO PROJEKTU MPSV 2021</p> <ul style="list-style-type: none"> · Nárůst jistoty bydlení / o 17 p. b.¹ · Nárůst spokojenosti s bydlením · Snížení problémů s nekvalitním bydlením / o 23 p. b. 	<p>EVALUACE RAPID RE-HOUSING 2018</p> <ul style="list-style-type: none"> · 30x nižší riziko stěhování · 2x vyšší spokojenost s bydlením
--	---	---

 <p>SOCIÁLNÍ SITUACE</p>	<p>VÝZKUMNÁ ZPRÁVA PILOTNÍHO PROJEKTU MPSV 2021</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pokles využívání odborné pomoci v oblasti sociální práce a sociálních služeb v těchto oblastech: <ul style="list-style-type: none"> • bydlení / o 27 p. b. • vyřizování sociálních dávek / o 14 p. b. • jednání s úřady / o 12 p. b. • Nárůst využívání odborné pomoci k řešení nepříznivých životních situací v těchto oblastech: <ul style="list-style-type: none"> • řešení zadluženosti / o 7 p. b. 	
 <p>FINANČNÍ SITUACE</p>	<p>VÝZKUMNÁ ZPRÁVA PILOTNÍHO PROJEKTU MPSV 2021</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zvýšení průměrných měsíčních příjmů domácností / zvýšení mediánu o 3 413 Kč • Snížení počtu dnů, kdy domácnost přežívá bez peněz / o 2 dny v měsíci 	
 <p>DĚTI A RODINA</p>	<p>VÝZKUMNÁ ZPRÁVA PILOTNÍHO PROJEKTU MPSV 2021</p> <ul style="list-style-type: none"> • Snížení počtu rodin s dětmi v náhradní rodinné péči / o 12 p. b. • Zlepšení podpůrné sítě u dětí / o 15 p. b. • Pokles špatného soustředění při učení / o 16 p. b. • Nárůst empatického chování u dětí / o 14 p. b. 	<p>EVALUACE RAPID RE-HOUSING 2018</p> <ul style="list-style-type: none"> • 2,7x nižší riziko pobytu v náhradní rodinné péči • Více rodin využívá pomoc při problémech s péčí o děti / o 12 % více
 <p>ZDRAVÍ</p>	<p>EVALUACE RAPID RE-HOUSING 2018</p> <ul style="list-style-type: none"> • 4,5x nižší riziko vážného duševního onemocnění matky, pečující osoby • Více matek / pečujících osob reportuje dobrý zdravotní stav / o 40 % více • 2,2x méně časté užívání antibiotik u členů rodiny • 2x nižší riziko onemocnění dýchacích cest u dětí • Dostatek spánku: <ul style="list-style-type: none"> • o 73 % více matek může spát tolik, kolik potřebuje • o 16 % více dětí může spát tolik, kolik potřebuje 	
 <p>LÉKAŘSKÁ PÉČE</p>	<p>EVALUACE RAPID RE-HOUSING 2018</p> <ul style="list-style-type: none"> • 2x nižší riziko návštěvy pohotovosti u členů rodiny • 4,5x nižší riziko využití sanitky u členů rodiny • 3,1x nižší riziko hospitalizace u členů rodiny 	

SOUSEDSKÉ VZTAHY

VÝZKUMNÁ ZPRÁVA PILOTNÍHO PROJEKTU MPSV 2021

- Nárůst pocitu bezpečí v okolí bydliště po setmění / o 15 p. b.
- Méně zkušeností s přítomností uživatelů drog v místě bydliště / o 16 p. b.
- Méně zkušeností s vloupáním / o 7 p. b.
- Pokles špatných vztahů se sousedy / o 16 p. b.

Zdroje dat: Glumbíková a kol. (2021) a Ripka a kol. (2018); vlastní zpracování.

Pozn.: Zkratka p. b. označuje procentní bod, tedy rozdíl mezi dvěma procentními údaji.

-
- 1 Štěpán Ripka, Eliška Černá, Petr Kubala: *Závěrečná evaluační zpráva – Dopady zabydlení po 12 měsících od nastěhování: „Pilotní testování rychlého zabydlení rodin s dětmi (Rapid Re-Housing)“*. Ostravská univerzita, 2018.
 - 2 Kateřina Glumbíková, Pavel Rusnok, Radka Poláková, Marek Mikulec, Kristina Wilamová, Alice Gojová: *Výzkumná zpráva A: Vyhodnocení výsledků dosažených obcemi spolupracujícími s MPSV u podpořených klientů v rámci projektu*. Ostravská univerzita, 2021.
 - 3 Lucie Zapletalová: *Srovnání nákladů na bydlení v azylových domech a v bytech systému sociálního bydlení*. MPSV, 2017. Materiál projektu „Sociální bydlení – metodická a informační podpora v oblasti sociálních agend“.

2. Přínosy poskytování sociálního bydlení na obecní úrovni

2.1. Efektivnější sociální práce

Napříč různými programy sociálního bydlení se ukazuje, že jakmile mají nově zabydlení nájemníci uspokojivě vyřešený palčivý problém s bydlením, zmizí jedna z největších příčin každodenních starostí. Podle evaluace projektu Rapid Re-Housing v Brně se díky jistějšímu bydlení u zabydlených osob snížila míra psychosociálního stresu, tedy stavů, jakými jsou deprese, nervozita, neklid, zoufalost, snížený pocit sebeúcty a pocit, že vše je příliš složité. To má pozitivní dopad nejen na jejich mentální zdraví a rodinné vztahy, ale také se jim otevírá možnost soustředit se na další oblasti života. Ukazují to nejen zmíněné výzkumy, ale i výpovědi zástupců různě velkých obcí.

Zástupci MěÚ Dvůr Králové vyzdvihují motivaci klientů sociálních služeb:

„Klient [sociálního bydlení] je více motivován k řešení své situace, když má své zázemí, a to ve svém městě, v domácím prostředí, kde má rodinu, děti, školu.“

Podobnou zkušenost vyjadřuje i zástupkyně MěÚ ve Velkých Hamrech:

„Je také pozitivní to, že se rodiny stabilizovaly, stále se nestěhují. (...) Tyto rodiny žijí tak, jako jakékoli jiné rodiny v obci. Naproti tomu [sociálně vyloučené] rodiny, které nežijí v sociálních bytech, ale žijí v bytech soukromých vlastníků,

stále způsobují v obci problémy. (...) Hlavním přínosem sociálního bydlení pro město, jako poskytovatele, je bezesporu to, že rodiny, které žijí v sociálním bytě, velice dobře spolupracují i v dalších oblastech života (sociální práce, zaměstnání, vzdělávání dětí) a nezpůsobují problémy v soužití s ostatními, dodržují pravidla.“

Prostor pro řešení dalších životních situací klientů potvrzuje také zástupkyně MěÚ Jeseník:

„Význam sociální práce spojené s přidělením sociálních bytů smysl má. My se věnujeme klientům, když potřebují vyřídit sociální dávky, komunikovat s úřady apod. Sociální práci s rodinami vykonávají SASky. (...) Pokud mají naši klienti stabilní bydlení (byt od města), určitě to má vliv na další práci, můžeme se více věnovat a řešit další oblasti jejich života.“

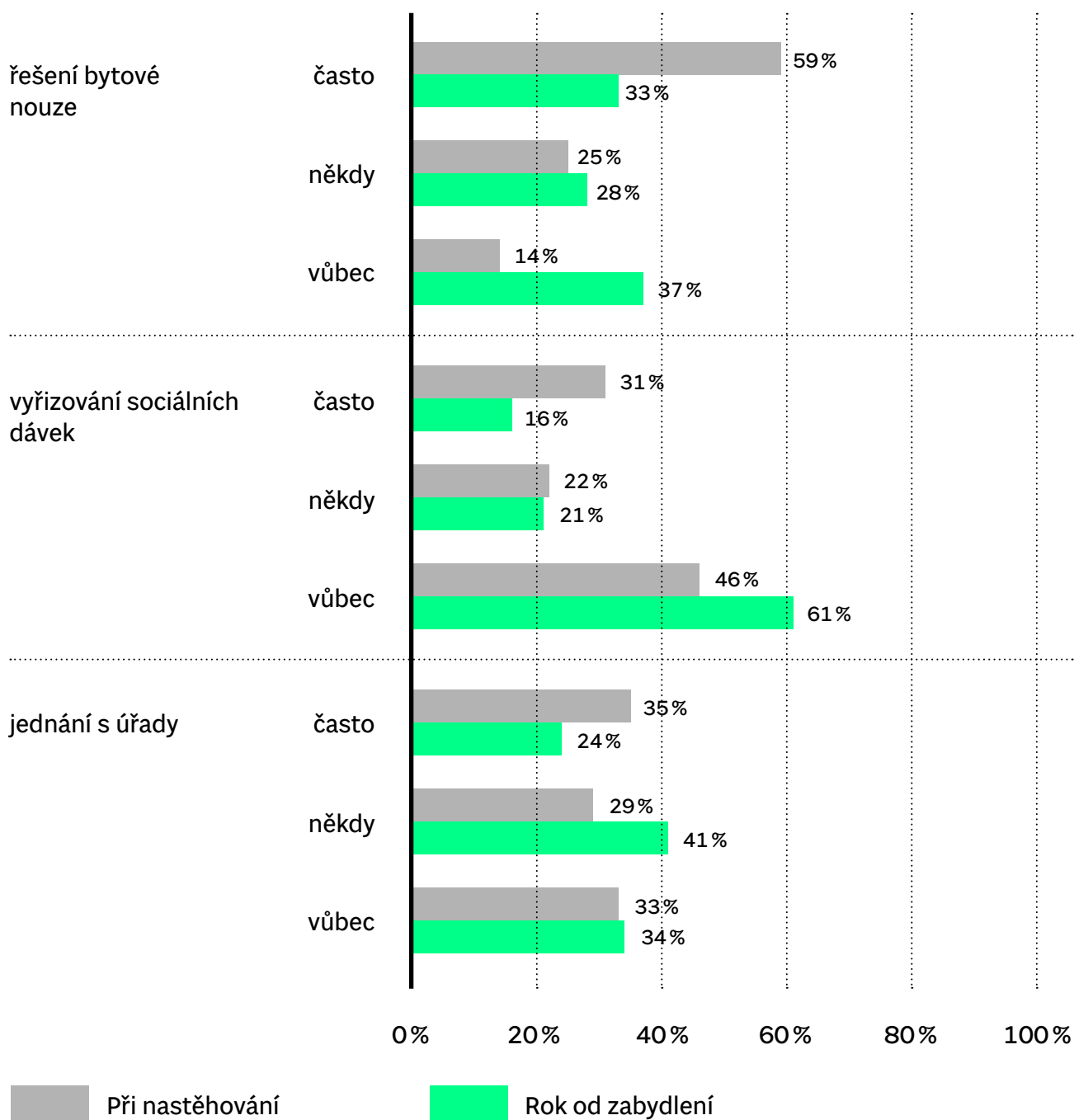
Díky této stabilizaci nepotřebují mnohé zabydlené rodiny ve větší míře využívat určitých typů sociální práce, například zajišťování sociálních dávek, jednání s úřady a pochopitelně také přímo řešení bytové nouze. To zmiňuje také výzkum pro MPSV z roku 2021, který dokládá snížení intenzity sociální práce, viz **Graf 1**. Vyplyvá z něj například, že podíl osob, které rok po zabydlení často využívaly pomoc při řešení bytové nouze, klesl téměř o polovinu, zatímco podíl těch, které ji nevyužívaly vůbec, se více než zdvojnásobil. Nejvýrazněji tato potřeba klesla mezi lidmi se zdravotním postižením. Podobně se o polovinu snížil podíl osob, které využívaly pomoc při vyřizování sociálních dávek, přičemž podíl těch, kteří ji nevyužívali vůbec, se o pětinu zvýšil. Z hlediska kategorií zabydlených osob byl tento posun nejvýraznější u lidí, kteří do získání sociálního bydlení žili na ubytovně.

Podle zprávy se potřeba sociální práce mezi zabydlenými domácnostmi v úhrnu snížila jak z hlediska počtu osob, které některou ze sociálních služeb využívaly, tak z hlediska celkové intenzity využívaných služeb (četnost intervencí a jiných kontaktů se službou, délka jednotlivých intervencí). Pokles byl patrný napříč všemi obcemi různých velikostí a docházelo k němu i napříč různými systémy sociálního bydlení, které tyto obce zaváděly. Celkově se ukázalo, že potřeba sociální práce ve všech uvedených oblastech nejvíce klesala u domácností, které původně tyto služby využívaly nejvíce (setkávaly se se sociálním pracovníkem pětkrát měsíčně či více).

Zároveň sociální bydlení umožnilo ohroženým domácnostem více se věnovat problémům, jakými jsou zadlužení nebo nezaměstnanost. Sociální práci, kterou bylo možné ušetřit na podpoře při řešení bytové situace, styku s úřady či vyřizování sociálních dávek, je nyní možné věnovat oddlužení a zvýšení zaměstnanosti. To je přínosné jak pro samotné domácnosti, tak pro obce,

v nichž žijí. Statisticky to dokládá výzkumná zpráva MPSV, ze které je patrné, že tento posun je významný zejména mezi zabydlenými domácnostmi z řad samoživitelek, lidí se zdravotním postižením a lidí přežívajících venku. Z hlediska osobní historie bydlení byl tento přínos největší pro osoby, které v minulosti zažily více epizod bezdomovectví, případně žily bez domova více než pět let. **Graf 2** ukazuje, jak se změnil podíl osob z vybraných cílových skupin, které intenzivně využívají dluhové poradenství.

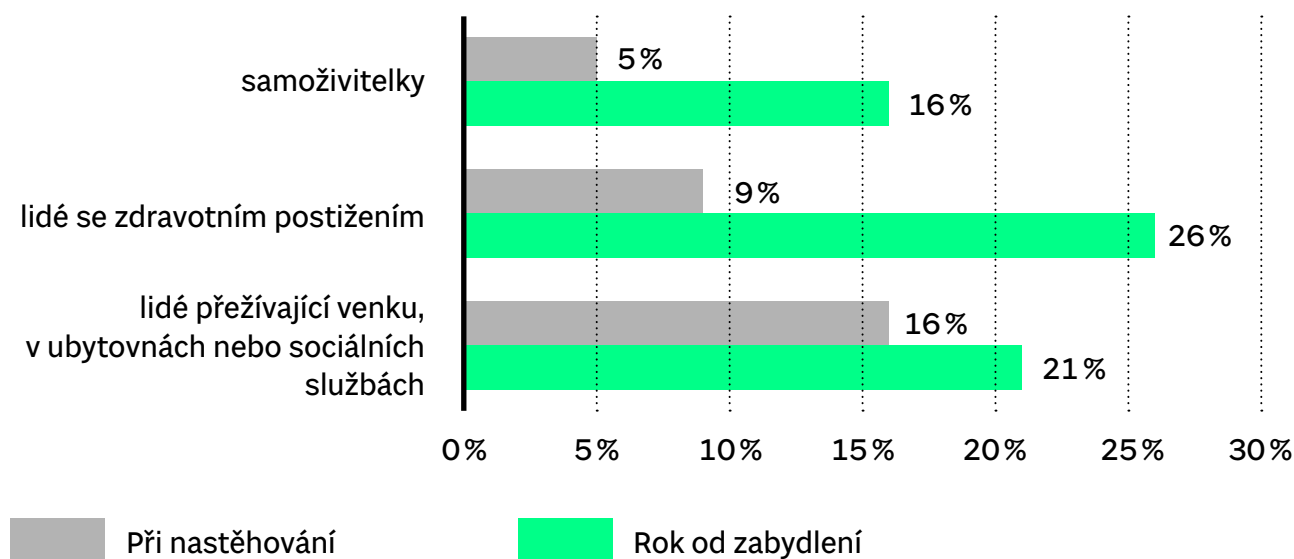
GRAF 1: PODÍL NOVĚ ZABYDLENÝCH OSOB DLE INTENZITY, S JAKOU VYUŽÍVALY SLUŽEB SOCIÁLNÍ PRÁCE PŘI NASTĚHOVÁNÍ A ROK PO ZABYDLENÍ

Zdroj dat: Glumbíková a kol. (2021); vlastní zpracování.

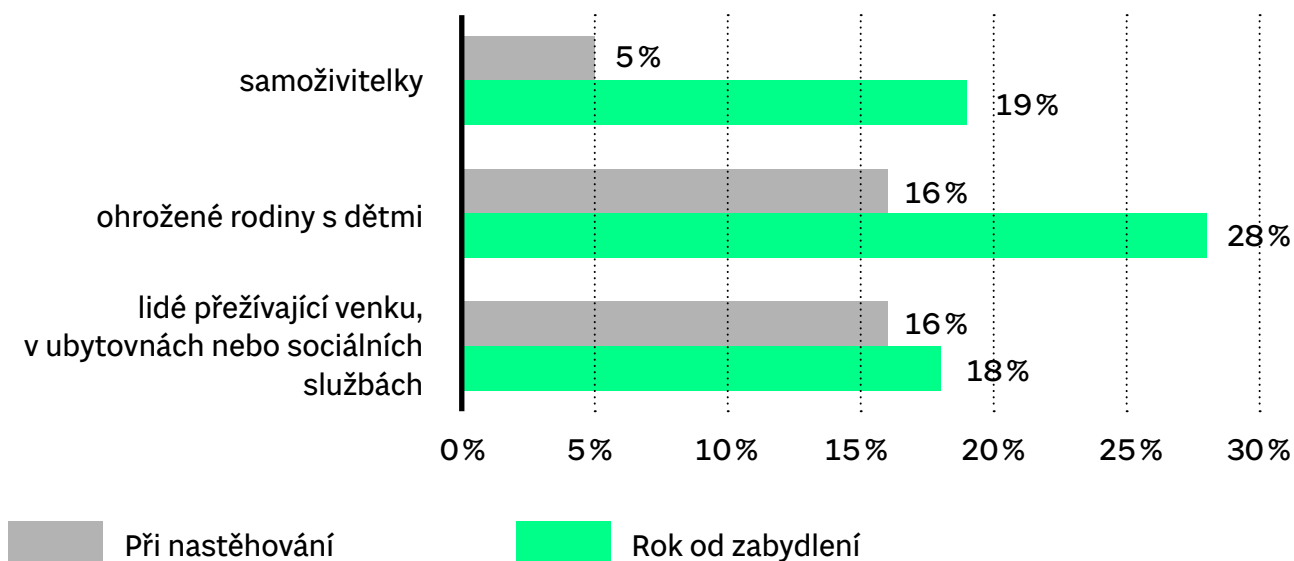
Pozn.: Odpovědi „Nedokáži odpovědět“ a „Odmítl/a odpovědět“, které ve všech případech představovaly 0–2 % respondentů, nejsou v grafu s ohledem na přehlednost zobrazeny.

GRAF 2: ZMĚNA PODÍLU OSOB INTENZIVNĚ VYUŽÍVAJÍCÍCH DLUHOVÉ PORADENSTVÍ PŘI NASTĚHOVÁNÍ A ROK PO ZABYDLENÍ (VYBRANÉ CÍLOVÉ SKUPINY)

Zdroj dat: Glumbíková a kol. (2021); vlastní zpracování.

GRAF 3: ZMĚNA PODÍLU OSOB INTENZIVNĚ VYUŽÍVAJÍCÍCH PORADENSTVÍ V HLEDÁNÍ PRÁCE PŘI NASTĚHOVÁNÍ A ROK PO ZABYDLENÍ (VYBRANÉ CÍLOVÉ SKUPINY)

Zdroj dat: Glumbíková a kol. (2021); vlastní zpracování.

Z **Grafu 3** je patrné, že podobně se zvýšil počet těch, kteří aktivně řeší svou nezaměstnanost (ve spojení s intenzivním využíváním poradenství při hledání práce). Stejně jako u řešení zadluženosti, i toto lze pozorovat zejména u samoživitelek a lidí původně přežívajících venku, přebývajících v ubytovnách nebo pobytových sociálních službách, a dále u členů ohrožených rodin s dětmi.

Tento posun lze ilustrovat mj. vyjádřením zástupce obecního úřadu Malé Svatoňovice:

„Pro cílové skupiny se nyní snažíme zajišťovat služby pomoci v různých životních situacích (oddlužení, hospodaření s prostředky atp.). S lidmi jsme v častějším kontaktu. Kontrolujeme stav bytů a sledujeme životní styl jednotlivců.“

Podobně se vyjádřil i zástupce obecního úřadu Pilníkov:

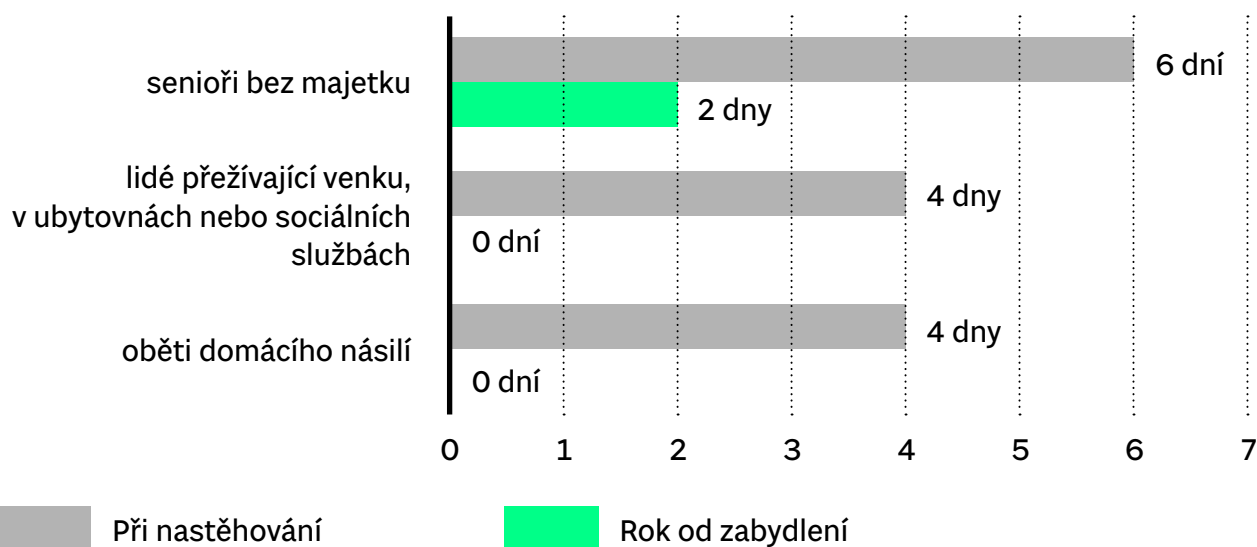
„Došlo zároveň k začlenění generací pro společné soužití, částečné zaměstnanosti a povinnosti nájemníků platit nájemné, přibyla tím potřeba mírné finanční gramotnosti.“

Podobnou zkušenost popisují i zástupci městského úřadu Dvůr Králové:

„Dále návazně s klientem pracujeme na řešení jeho celkové situace, ve spolupráci s dostupnými sociálními i veřejnými službami, ÚP, školami, místními zaměstnavateli ad. Poskytování sociálního bydlení má inkluzivní dopad na cílovou skupinu zlepšující její nepříznivou sociální situaci.“

Výzkumná zpráva pilotního projektu MPSV (Glumbíková a kol., 2021) ukázala, že ke zlepšení ekonomické situace dochází jak z hlediska zvýšení příjmů, tak z pohledu finanční stability, viz **Graf 4**. Dokazuje to snížení počtu dní v měsíci, kdy daná domácnost musí přežít bez peněz. Z hlediska cílových skupin se finanční stabilita zvýšila zejména mezi seniory bez majetku, lidmi původně přežívajícími venku, přebývajícími v ubytovnách nebo pobytových sociálních službách, a mezi oběťmi domácího násilí. U posledních dvou jmenovaných skupin navíc sociální bydlení umožnilo dny bez peněz zcela eliminovat.

GRAF 4: ZMĚNA POČTU DNÍ V MĚSÍCI, V NICHŽ OSOBY Z DANÝCH CÍLOVÝCH SKUPIN MUSÍ VYJÍT BEZ PENĚŽ – PŘI NASTĚHOVÁNÍ A ROK PO ZABYDLENÍ (VYBRANÉ CÍLOVÉ SKUPINY)

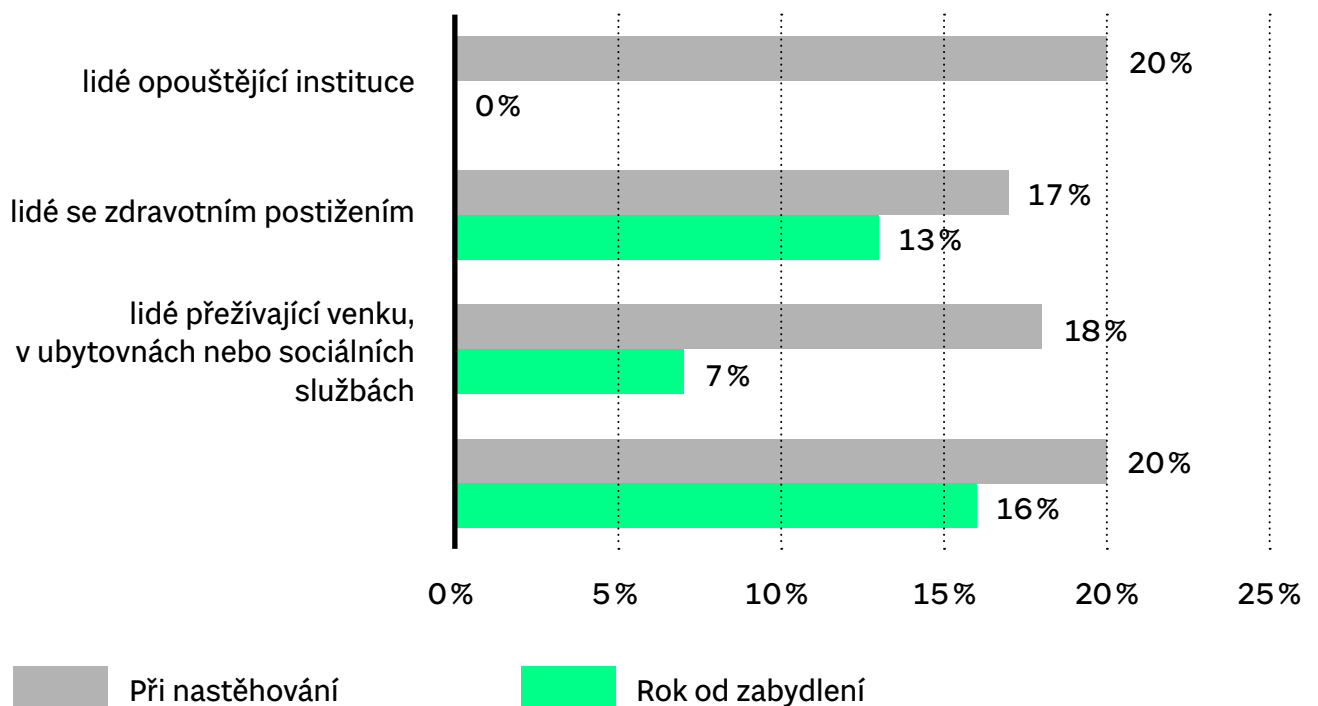

2.2. Znovusjednocení rodin

Zřejmě nejdůležitějším přínosem sociálního bydlení z hlediska zdravého vývoje dětí je vliv na znovusjednocení rodin, tedy posílení rodinné péče na úkor náhradní rodinné péče. Stabilní bydlení zlepšuje podmínky sledovaných rodin natolik, že se děti v mnoha případech mohou vrátit z náhradní rodinné péče zpět do rodiny. Jak dokládá **Graf 5**, v rámci projektu Rapid Re-Housing bylo u dětí rok po nastěhování – oproti kontrolní skupině, která možnost sociálního bydlení nedostala – zjištěno 2,7x menší riziko, že budou žít v náhradní rodinné péči (nejčastěji u prarodičů nebo v dětském domově).

Data z výzkumné zprávy pilotního projektu MPSV ukazují, že tento přínos je významný zejména u zabydlených osob, které opouštějí instituce, lidí se zdravotním postižením a lidí původně přežívajících venku, přebývajících v ubytovných nebo pobytových sociálních službách. Tedy těch, u kterých lze předpokládat, že jejich dosavadní bydlení bylo jednou z hlavních příčin umístění dětí do náhradní rodinné péče.

GRAF 5: PODÍL RODIN S JEDNÍM NEBO VÍCE DĚTMI V NÁHRADNÍ RODINNÉ PÉČI PŘI ZABYDLENÍ A ROK PO NASTĚHOVÁNÍ (VYBRANÉ CÍLOVÉ SKUPINY OSOB, KTERÉ PEČOVALY O DĚTI)

Zdroj dat: Glumbíková a kol. (2021); vlastní zpracování.

Výzkum *Vývoj dětí v náhradních formách péče* (MPSV, 2011) také ukazuje, že rodinná péče je nejlepší formou péče jak pro bezprostřední zdravý vývoj dětí, tak pro jejich dospělý život. Ukazuje se, že dětem v rodinách – byť se jedná o rodiny potýkající se s problémy různého druhu – se dostává obecně

lepší péče, což se projevuje v jejich lepším psychologickém, sociálním i kognitivním vývoji.

TABULKA 2: PŘÍNOSY PÉČE O DĚTI V RODINĚ OPROTI NÁHRADNÍM FORMÁM PÉČE (MPSV 2011)

 <p>PÉČE V RODINĚ</p>	<ul style="list-style-type: none">• Lepší kognitivní vývoj a silnější řečové schopnosti• Lepší sociální a socio-emoční vývoj• Uspokojivější sebehodnocení• Nižší míra traumatizace a vývojových psychopatologií• Vyšší školní úspěšnost
--	---

Zdroj: Radek Ptáček, Hana Kuželová, Libuše Čeledová: *Vývoj dětí v náhradních formách péče.* (2011)

2.3. Lepší podmínky pro zdravý vývoj dětí

Bezprostřední pozitivní vliv na zdravý vývoj dětí má také stabilita a vhodné podmínky, které sociální bydlení poskytuje. Ukazuje se, že nedostatečná velikost bydlení, časté stěhování a extrémní finanční zátěž rodiny výdaji na bydlení se přímo promítá do zdraví dětí, jejich vývoje, komunikačních dovedností a školního prospěchu. Podle výzkumu Agentury MEDIAN (2017) děti z domácností žijících v nevyhovujících podmínkách více trpí závislostmi a jsou častějšími oběťmi násilí. Tyto problémy jsou podle výzkumu výrazněji přítomné i ve srovnání s dětmi z rodin se srovnatelnou sociodemografickou charakteristikou (počet členů domácnosti, nejvyšší dosažené vzdělání rodičů, příjmy domácnosti a další), které však stresem ohledně bydlení netrpí.

Lepší podmínky pro vývoj dětí ilustrují i zkušenosti z Velkých Hamrů:

„[V bytech soukromých vlastníků] spolupráce se školou také velmi vážne. V rodinách jsou příšerné hygienické podmínky (aktuálně dosti neúspěšně řešíme problematiku vši a dětské infekční nemoci, kdy jsme museli kontaktovat OSPOD a Hygienu, aby situaci začaly řešit). Pokud by město bylo schopné eliminovat tyto soukromé objekty a poté rodiny zabydlet v sociálních bytech, tak by došlo k razantnímu zlepšení situace.“

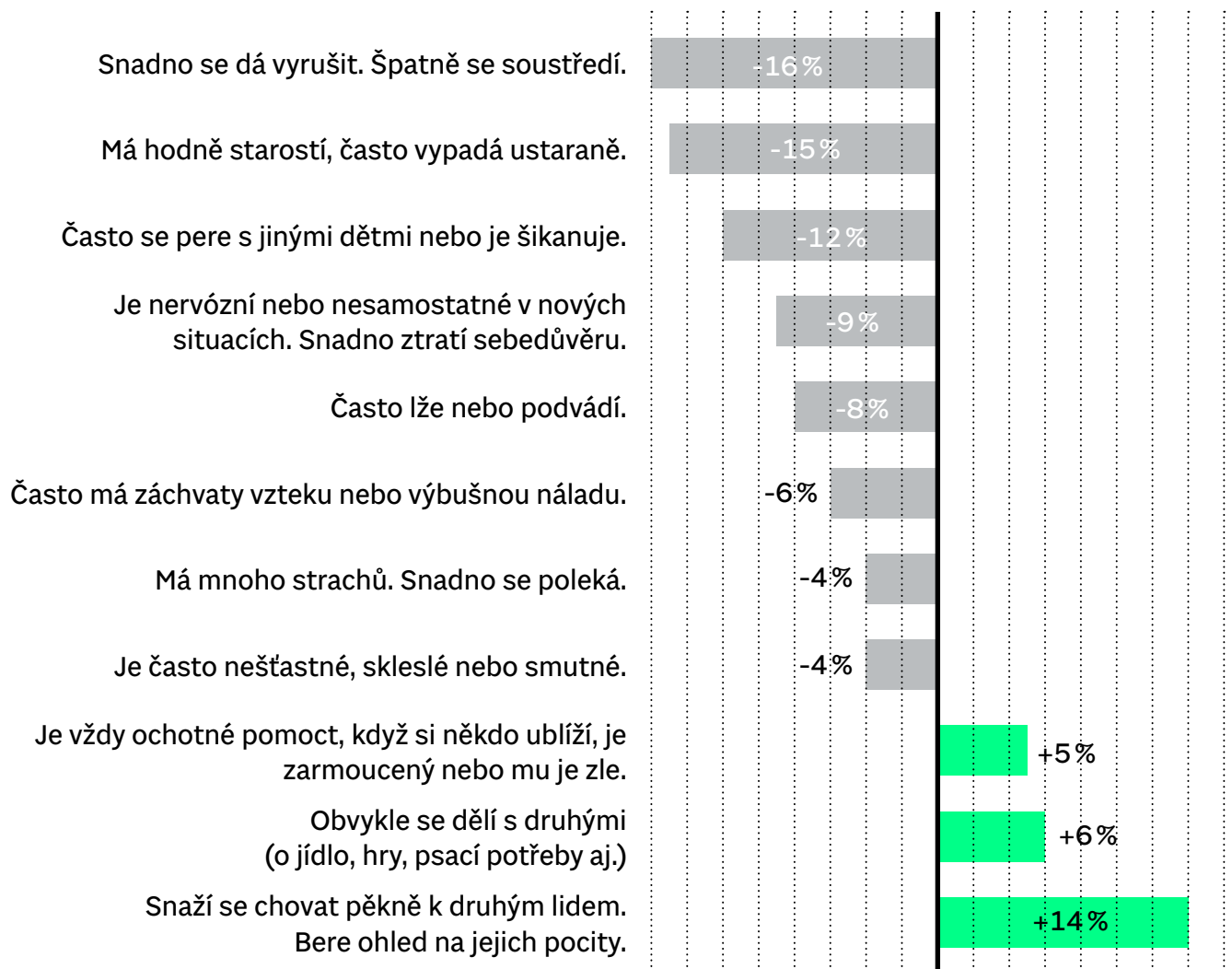
Dalším příkladem je město Jeseník. Zkušenosti se sociálním bydlením popisuje sociální pracovník organizace Darmoděj, která poskytuje sociální služby rodinám ubytovaným v sociálních bytech města Jeseníku:

„Stabilní bydlení má vliv na psychický vývoj dítěte. V nájemních bytech od soukromníků se u nás dávají nájemní smlouvy na měsíc, nejistota bydlení a celková nepohoda a stres má vliv na děti. Máme případy, kdy dítě trpělo křečemi břicha.“

Když získali stabilní bydlení, problémy zmizely. Dítě se začalo těšit do školy a celkově nastala u něj změna.“

Na **Grafu 6** můžeme vidět, jak se – na základě vyhodnocení projektu Rapid Re-Housing v Brně – situace dětí v sociálním bydlení výrazně zlepšuje. Po roce od nastěhování byla mezi dětmi ze zabydlených rodin oproti kontrolní skupině rodin s dětmi, které sociální byt nezískaly, významně lepší možnost dostatečného spánku a dvakrát menší výskyt onemocnění dýchacích cest. Zároveň se zvýšil podíl dětí, které říkají, že chodí rády do školy. Totéž potvrzuje výzkumná zpráva pilotního projektu MPSV z roku 2021. Po jednom roce od zabydlení domácností se děti chovají zřetelně prosociálněji – méně „se perou“ s jinými dětmi, nedochází tak často k šikanování, děti jsou ohleduplnější k ostatním, více se dělí a jsou ochotnější druhým pomáhat. Rodiče také uváděli zlepšení v psychické pohodě dětí – mají méně problémů se soustředěním, nejsou tolik „ustarané“ a chovají se samostatněji.

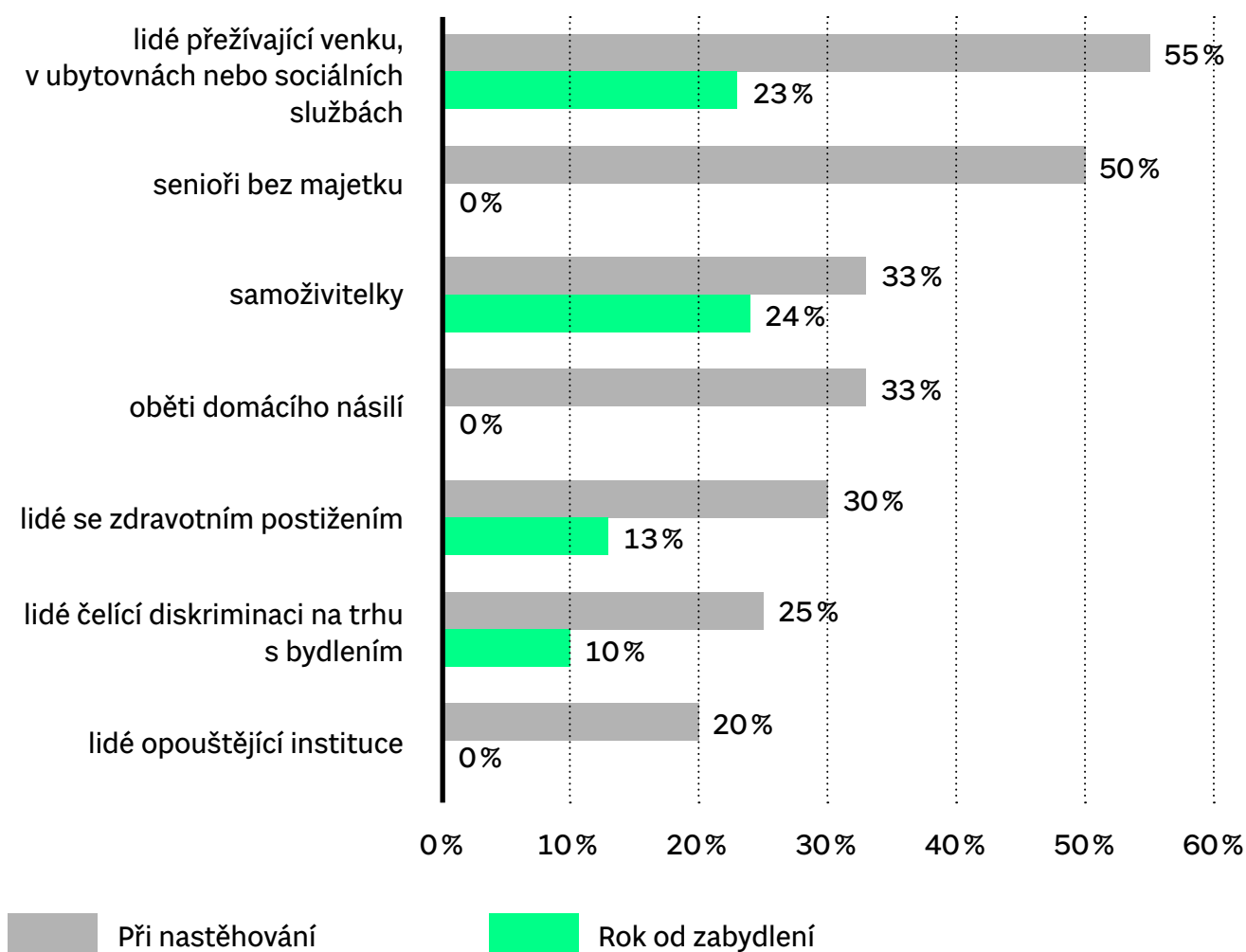
GRAF 6: ZMĚNY PODÍLU DĚTÍ, KTERÉ VYKAZUJÍ DANÉ CHOVÁNÍ PO ROCE OD ZABYDLENÍ (PRO-CENTNÍ BODY)

2.4. Podpora dobrých sousedských vztahů

Stabilní sociální bydlení přispívá k dobrým sousedským vztahům, což ukazuje výzkumná zpráva pilotního projektu MPSV z roku 2021, viz **Graf 7**. Z výzkumu vyplývá, že mezi zabydlenými domácnostmi došlo ke zlepšení vztahů se sousedy, a to zejména u domácností, které před zabydlením své sousedské vztahy označovaly za špatné v největší míře. Jednalo se zejména o osoby, jež měly opakovanou či dlouhou zkušenost s bezdomovectvím, a osoby, které před zabydlením přežívaly venku, v ubytovnách nebo sociálních službách. Celkově vzrostl podíl domácností, které označily své sousedské vztahy za dobré, o 15 p. b. Podpora sociálního bydlení tak může sloužit jako vhodný nástroj podpory kvalitního komunitního soužití, ze kterého může těžit obec jako celek.

GRAF 7: PODÍL DOMÁCNOSTÍ, KTERÉ UVÁDĚJÍ ALESPŮŇ JEDNOHO SOUSEDA, SE KTERÝM MAJÍ/MĚLY ŠPATNÉ VZTAHY (PŘI NASTĚHOVÁNÍ A ROK PO ZABYDLENÍ)

Zdroj dat: Glumbíková a kol. (2021); vlastní zpracování.

Zlepšení sousedských vztahů komentuje zástupce obecního úřadu Malých Svatoňovic:

„Lidé v sociálních bytech se nyní cítí plnohodnotnější. Naši pomoc vnímají kladně. Až na výjimky se zlepšily i sousedské vztahy.“

Podobnou – byť ne tak jednoznačnou – zkušenost vyjadřuje zástupce obecního úřadu Pilníkova:

„Částečně došlo, ale pouze krátkodobě, k začlenění cílové skupiny. (...) Nebyl problém, začlenění v rámci komunity, sousedské vztahy dobré. [Nyní je] opět nutné docházet, dohlížet na stav soužití.“

V případě obce Velké Hamry se osvědčilo snížení prostorové segregace:

„Jednotlivé rodiny bydlí v sociálních bytech, které jsou rozmístěny v různých objektech. Nedochozí tak ke kumulaci potenciálně problematických lidí v jedné lokalitě. Od samého začátku po zabydlení rodin neřešíme žádné vážné problémy.“

2.5. Závěr

Výsledky zmíněných evaluačních studií, i zástupci oslovených obcí se shodují na přínosech sociálního bydlení pro život jejich obce či města. Potvrzují, že sociální bydlení hraje důležitou roli nejen v práci s cílovými skupinami, ale i v rozvoji obce, i když samozřejmě neřeší všechny problémy spojené se sociálním vyloučením či bytovou nouzí na jejich území. Konkrétně to dokládá například zkušenost z Pilníkova:

„Pozitivem je rekonstrukce bytového domu, který byl dlouhodobě v žalostném stavu.“

Podobně se vyjádřil i zástupce obecního úřadu Malých Svatoňovic:

„Bez tohoto projektu by v úvahu připadala spíše demolice daných objektů. Z mého pohledu se díky projektu podařilo ‚zrecyklovat‘ dva domy, které mohou obyvatelům naší obce sloužit další desítky, možná stovky let a lidem s různými sociálními a životními hendikepy poskytnout prostor pro nový start či návrat do kvalitního života.“

Studie i zkušenosti obcí dokládají, že hlavními přínosy poskytování sociálního bydlení na obecní úrovni je účinnější sociální práce, znovusjednocení rodin, lepší podmínky pro zdravý vývoj dětí a podpora dobrých sousedských vztahů. Zajištění bydlení podmiňuje kvalitu života rodin a jednotlivců a ovlivňuje vývoj dětí a jejich vzdělávací potenciál. Je nezbytnou investicí do budoucnosti obcí.

Zdroje

Evaluační a výzkumné zprávy programů sociálního bydlení

- Štěpán Ripka, Eliška Černá, Petr Kubala: *Závěrečná evaluační zpráva – Dopady zabydlení po 12 měsících od nastěhování: „Pilotní testování rychlého zabydlení rodin s dětmi (Rapid Re-Housing)“*. Ostravská univerzita, 2018. Dostupné online: https://socialnibydeni.org/wp-content/uploads/2018/12/RRH_Zaverecna-evaluacni-zprava_web.pdf
- Kateřina Glumbíková, Pavel Rusnok, Radka Poláková, Marek Mikulec, Kristina Wilamová, Alice Gojová: *Výzkumná zpráva A: Vyhodnocení výsledků dosažených obcemi spolupracujícími s MPSV u podpořených klientů v rámci projektu*. Ostravská univerzita, 2021. Dostupné online: http://socialnibydeni.mpsv.cz/images/soubory/Analyzy/2021_Evaluace2_Vzkumn_zprva_A_Dopady_SB_na_klienty_final.pdf
- Kateřina Glumbíková: *Vyhodnocení výsledků dosažených obcemi spolupracujícími s MPSV u podpořených klientů v rámci projektu*. Ostravská univerzita, Fakulta sociálních studií, 2017. Dostupné online: http://www.socialnibydeni.mpsv.cz/images/soubory/Workshopy/konference/SBobce/K_Glumbkov_OU_vodn_slovo_shrnut_a_evaluace_projektu_PSB.pdf
- Lucie Zapletalová: *Srovnání nákladů na bydlení v azylových domech a v bytech systému sociálního bydlení*. MPSV, 2017. Materiál projektu „Sociální bydlení – metodická a informační podpora v oblasti sociálních agend“. Dostupné online: http://www.socialnibydeni.mpsv.cz/images/soubory/Analyzy/Anal%C3%BDza_n%C3%A1klady_AD_versus_SB_final.pdf

Metodiky sociálního a dostupného bydlení

- David Kocman, Vít Lesák, Barbora Bírová, Jan Snopek, Štěpán Ripka, Matěj Hon, David Valouch, Jakub Čihák, Tereza Stöckelová: *Systémové řešení bytové nouze rodin a jednotlivců na úrovni obcí. Náměty a doporučení pro města a obce s vysokou mírou bytové nouze*. Platforma pro sociální bydlení, 2019. Dostupné online: https://s3.eu-central-1.amazonaws.com/uploads.mangoweb.org/bytovanouze/beta/uploads/2020/04/TOOLKIT_WEB.pdf
- David Kocman, Vít Lesák, Barbora Bírová, Jan Snopek, Štěpán Ripka, Matěj Hon, David Valouch, Jakub Čihák, Tereza Stöckelová: *Argumentář proč řešit bezdomovectví*. (Příloha dokumentu Systémové řešení bytové nouze rodin a jednotlivců na úrovni obcí. Náměty a doporučení pro města a obce s vysokou mírou bytové nouze.) Platforma pro sociální bydlení, 2019. Dostupné online: https://s3.eu-central-1.amazonaws.com/uploads.mangoweb.org/bytovanouze/beta/uploads/2020/04/TOOLKIT_WEB.pdf
- Tomáš Samec (ed.): *Jak zajistit dostupné bydlení?* Sociologický ústav AV ČR, 2018. Dostupné online: https://www.soc.cas.cz/sites/default/files/publikace/samec_ed._-_jak_zajistit_dostupne_bydleni.pdf

Ostatní zdroje

- Radek Ptáček, Kuželová Hana, Libuše Čeledová: *Vývoj dětí v náhradních formách péče*. MPSV, 2011. Dostupné online: https://www.mpsv.cz/documents/20142/954480/nahradni_pece.pdf/0152838a-6c55-7fc1-7ec3-f90d916e56a4

- Zákon č. 128/2000 ze dne 12. dubna 2000 o obcích (obecní zřízení). Dostupné online: <<https://www.zakony.cz/zakon-SB2000128>>
- Institut evaluací a sociálních analýz: *Výzkum sousedských vztahů a postojů k sociálnímu bydlení. Přehled výsledků výzkumného šetření.* INESAN, 2019. Dostupné online: <http://www.socialnibydeni.mpsv.cz/images/soubory/MPSV_2019_Vzkum_sousedskch_vztah_a_postoj_k_SB_veejnost_final.pdf>
- Agentura MEDIAN: *Analýza dopadů nedostačujícího bydlení na školní a další problémy dětí v ČR. Sekundární analýza zpracovaná v rámci projektu TAČR.* MEDIAN, 2017. Dostupné online: <<https://sad-cr.cz/analyza-dopadu-nedostacujiciho-bydleni-na-skolni-a-dalsi-problemy-deti-v-cr/>>
- Poradenská společnost Deloitte: *Srovnání dostupnosti vlastního bydlení ve vybraných evropských zemích.* Deloitte, 2019. Dostupné online: <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/cz/Documents/about-deloitte/smart/SmartConstruction_14leto_CZ.pdf>

Telefonické a emailové rozhovory

- Darmoděj, z. ú.
- Městský úřad Dvůr Králové nad Labem
- Městský úřad Jeseník
- Městský úřad Velké Hamry
- Obecní úřad Malé Svatoňovice
- Obecní úřad Pilníkov